I. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОМПОНЕНТІВ ФІЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ І МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ДОШКІЛЬНИКІВ 5-6 РОКІВ

Ірина Сагунова
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Аннотация

В статье приведены результаты собственных экспериментальных исследований по выявлению взаимосвязей и взаимозависимости компонентов физического развития, физической подготовленности и функциональных возможностей детей 5-6 лет.

Annotation

Own author's research results of revealing of interconnection and interdependence of physical level components as well the physical readiness and a 5-6 year children possibilities are considered in this article.

Постановка проблеми. Удосконалення та модернізація системи фізичного розвитку і виховання дітей дошкільного віку є одним з основних завдань педагогів України, про що відзначено у законодавчих актах [1,2]. Дошкільний період є одним з найвідповідальніших періодів у житті людини у формуванні фізичного здоров'я та культурних навичок. Головною ціллю фізичного виховання дошкільників має бути гармонійний розвиток особистості. За результатами досліджень (І.А. Аршавський, 1981; О.В. Запорожець, 1986; М.М. Поддьяков, 2002) процес становлення психомоторного та емоційного розвитку дитини переважно залежить від оптимального режиму рухової активності. Тому визначення спрямованості педагогічних дій, а також величини і співвідношення компонентів фізичного навантаження в процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку є одним з найважливіших педагогічних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки були проведенні дослідження, присвячені проблемі вдосконалення системи фізичного виховання дошкільників, зокрема: підвищенню емоційної стійкості дітей 6-7 річного віку засобами фізичного виховання (В.В.Троценко [8]); оптимізації рухової активності старших дошкільників із різним рівнем фізичного стану (Н.О.Тупчій [9]); сполученому розвитку фізичних і пізнавальних здібностей дітей 5 і 6 років у процесі фізичного виховання (А.А. Пивовар [6]); організаційно-методичним аспектам фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з відхиленням в стані здоров'я (Л.В. Козіброда [5]).

На нашу думку, вивчення взаємозв'язків і взаємозалежності компонентів, які забезпечують реалізацію рухової діяльності дошкільників дозволяє визначитися у плануванні педагогічних дій, засобів і методів, які спрямовані на всебічний розвиток дитини в процесі фізичного виховання.

Вивчення взаємозв'язків компонентів функціонування дитячого організму, як цілісної системи можливе за допомогою методів математичної статистики (кореляційного аналізу), який дозволяє здійснити розробку співвідношення складових педагогічних дій.

Метою дослідження є виявлення і вивчення взаємозв'язків і взаємозалежностей компонентів фізичної підготовленості, фізичного розвитку і функціональних можливостей дітей старшого дошкільного віку.

Результати дослідження. Взаємозв'язки всіх компонентів рухової системи дітей аналізувалися на трьох кореляційних рівнях: високому – r=0,7-0,9; середньому r=0,3-0,69; низькому r < 0,3.

У процесі аналізу кореляційних матриць були додатково зроблені розрахунки показників середніх

значень взаємозв'язків кожного показника з іншими. З цією метою додавалися всі значення кореляції одного показника з іншими, а середнє значення свідчило про його значущість у загальній структурі рухової підготовленості старших дошкільників.

Такий підхід у розширені знань про взаємозв'язки показників застосовується у математичному аналізі під час первинної підготовки даних для факторного аналізу.

Даний метод був застосований по відношенню до 18 показників, які характеризують морфофункціональний стан і рівень фізичної підготовленості дітей 5 і 6 років. Аналіз був здійснений після тестування хлопчиків та дівчаток 5 і 6 річного віку у відповідній послідовності.

Аналіз кореляційних матриць рухової системи дівчаток і хлопчиків 5-річного віку свідчить про достатньо високий ступінь взаємозв'язків, які характеризують морфофункціональний стан і фізичні здібності дітей.

Так, відмічається наявність взаємозв'язків між показниками, які характеризують рівень рухової підготовленості і морфофункціональний стан дітей 5-го року життя.

Як у дівчаток , так і у хлопчиків цього віку найбільша кількість зв'язків з високим ступенем кореляції (r=0,34-0,71) була зафіксована між такими фізичними якостями, як швидкісно-силові, витривалість, силові, координаційні та швидкість з показниками функціонального стану кардіореспіраторної системи. Результати динамометрії кисті корелюють з показниками спірометрії (дівчатка – r=0,46, хлопчики – r=0,7) та показниками пульсометрії (дівчатка – r=0,39, хлопчики – r=0,32). Аналогічні тенденції відмічені у взаємозв'язках між результатом бігу з середньою швидкістю (динамічна витривалість), функціональними можливостями кардіореспіраторної системи і загальною працездатністю (дівчатка r=0,40-0,34, хлопчики – r=0,56-0,46).

Особливістю кореляційних зв'язків морфофункціонального стану і фізичних здібностей хлопчиків 5-ти років є те, що у них, на відміну від дівчаток цього віку, присутні достовірні ($P < 0,01$) взаємозв'язки швидкісно-силових здібностей з показниками функціонального стану (r=0,68-0,41) і загальної працездатності (r=0,73-0,48), а також – між показниками швидкості (біг 30м) і функціональними можливостями кардіореспіраторної системи (r=0,44-0,41). Отже, можна стверджувати про наявність взаємозалежності і взаємодії показників рухової підготовленості та морфофункціонального стану дітей досліджуваної групи.

Зміни, які відбуваються в структурі рухової системи дітей 6-річного віку можна дослідити, проаналізувавши кореляційні матриці дівчаток і хлопчиків цієї вікової групи.

Дослідивши взаємозв'язки показників рухової підготовленості і морфофункціонального стану дівчаток і хлопчиків 6-го року життя, було виявлено, що кількість високих кореляційних зв'язків у цьому віці менша, ніж у дітей попередньої вікової групи.

Так, практично відсутні достовірні взаємозв'язки між показниками фізичних здібностей та фізичного розвитку, які були присутні у 5-річних дітей.

Більша кількість кореляційних зв'язків існує між показниками, які характеризують рухову систему та функціональний стан організму. Так, координаційні здібності взаємопов'язані з показниками функціонального стану дихальної системи (дівчатка – r=0,37-0,34; хлопчики – r=0,42-0,29) і фізичною працездатністю (дівчатка – r=0,35; хлопчики – r=0,28). Достовірні взаємозв'язки (на рівні $P < 0,01$) у дівчаток зафіксовані між показником гнучкості та функціонального стану дихальної системи. У хлопчиків показник гнучкості у високому ступені корелюється з антропометричними показниками (довжина тіла – r=0,48, маса тіла r=0,48) функціонального стану дихальної (r=0,34) і серцево-судинної систем (r=0,33), фізичної працездатності, де r=0,32. Що стосується показників динамометрії, які визначають силу м'язів кистів рук, то у 6-річних хлопчиків, на відміну від 5-річних зафіксована їх залежність від фізичного розвитку (окружність грудної клітки – r=0,42-0,32). Як у хлопчиків, так і у дівчаток показники динамометрії корелюють з показниками, які характеризують функціональний стан кардіореспіраторної системи (дівчатка – r=0,54-0,31); хлопчики r=0,37-0,23).

Рівень розвитку динамічної витривалості певною мірою ($P<0,05$) залежить від стану дихальної (дівчатка r=0,35-0,34; хлопчики r=0,29), серцево-судинної систем (дівчатка r=0,31) і фізичної працездатності (хлопчики r=0,28).

Швидкісні здібності, які визначалися за результатами тесту «біг 30 м з високого старту» у певній мірі обумовлений функціональними можливостями кардіореспіраторної системи (дівчатка – r=0,40-0,34; хлопчики r=0,30-0,23).

Показники швидкісно-силових здібностей мають кореляцію з показниками функціонального стану серцево-судинної (дівчатка – r=0,46-0,35) і дихальної систем (дівчатка – r=0,36-0,32; хлопчики – r=0,36-0,31).

Висновки. Отже, не зважаючи на зменшення кількості зв'язків та ступеню їх кореляції між руховою підготовленістю і морфофункціональним станом дітей 6-ти років порівняно з 5-річними, взаємозв'язок і взаємозалежність між компонентами рухової системи і функціонального стану організму присутні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про дошкільну освіту». Указ Президента України від 11 липня 2001 р. № 2628 – III.

2. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту. Указ Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004.
3. Аршавский И.А. Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития/ И.А. Аршавский – Москва: Наука, 1981. – 282 с.
4. Запорожец А.В. Развитие ощущений и восприятий в раннем и дошкольном детстве/ А.В. Запорожец// Избр. психол. труды: В 2 т. – М., 1986. – Т.1. – С. 91 – 99.
5. Козіброда Л.В. Організаційно-методичні аспекти фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з відхиленням у стані здоров'я: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту/Л.В. Козіброда. – Львів, 2005. – 179 с.
6. Пивовар А.А. Поєднаний розвиток фізичних і пізнавальних здібностей дітей 5 і 6 років у процесі фізичного виховання: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту/ А.А. Пивовар. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 210 с.
7. Поддьяков Н.Н. Доминирование процесов интеграции – закон развития детей дошкольного возраста/ Н.Н. Поддьяков// Дошкольное воспитание. – 2002. – №1. – С. 73-77.
8. Троценко В.В. Педагогічні умови формування емоційної стійкості в дітей 6 і 7-річного віку в процесі занять фізичною культурою: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту/В.В Троценко. – Переяслав-Хмельницький, 2001. – 161 с.
9. Тупчій Н.А. Режими рухової активності дітей 5-6 років із різним рівнем фізичного стану: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту/Н.А. Тупчій. – Київ, 2001. – 217 с.